

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 5. marts 2015
Kontor: Strafferetskontoret
Sagsbeh: Morten E. G. Jørgensen
Sagsnr.: 2015-0030-3063
Dok.: 1487042

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 426 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 6. februar 2015. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Lorentzen Dehnhardt (SF).

Mette Frederiksen

/

Christian Hesthaven

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 426 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren kommentere artiklen ”Efter 485 dage i fængsel er Jeppe frikendt - og fallit”, bragt på www.dr.dk den 29. januar 2015, og samtidig redegøre for, hvordan ministeren ser på anbefalingen om en overgrænse for varetægtsfængslinger for at nedbringe længden af dem? Ministeren bedes endvidere redegøre for, om hun vil overveje varetægtsfængsling med fodlænke i udvalgte sager som i England for at nedbringe skaden ved varetægtsfængsling, hvis der skulle ske en frikendelse.”

Svar:

1. Af den artikel, der er nævnt i spørgsmålet, fremgår det bl.a., at en 37-årig mand har været varetægtsfængslet i 485 dage i en sag vedrørende handel med narkotika, hvorefter han blev frikendt. Den pågældende har i den forbindelse modtaget 372.000 kr. i erstatning.

2. Varetægtsfængsling er et alvorligt indgreb, som kan indebære stor social og psykisk belastning for den enkelte, og varetægtsfængsling skal således alene anvendes, når der er grundlag for det, og skal ikke udstrækkes længere end nødvendigt. Regeringen har derfor også fokus på at nedbringe antallet af langvarige varetægtsfængslinger.

3. Langvarige varetægtsfængslinger kan imidlertid næppe helt undgås, navnlig i mere komplekse sager. Men vi skal gøre, hvad vi kan for at begrænse de mere langvarige varetægtsfængslinger. Justitsministeriet har således også noteret sig, at Rigsadvokaten har iværksat en række initiativer med henblik på at begrænse antallet af varetægtsfængslinger, herunder et nyt styringskoncept og forbedrede ledelsesinformationssystemer på området, jf. nedenfor under punkt 5.

Det skal desuden sikres, at skadesvirkningerne af frihedsberøvelsen begrænses mest muligt, og kriminalforsorgens institutioner har i den forbindelse pligt til at bistå og vejlede den varetægtsfængslede. Heri ligger, at kriminalforsorgens institutioner skal vejlede og bistå en varetægtsarrestant for at begrænse de erhvervsmæssige, sociale og personlige ulemper, der følger af varetægtsopholdet. Institutionen skal i den forbindelse bl.a. formidle kontakt til personer, institutioner og myndigheder, der efter anden lovgivning kan yde bistand. Herudover skal den varetægtsfængslede tilbydes beskæftigelse i form af enten undervisning, arbejde, programvirksomhed eller behandling. Der er også mulighed for i visse tilfælde at tilbyde psykolog- eller psykiaterbistand.

4. Desværre kan det endvidere næppe helt undgås, at der sker varetægtsfængsling (eventuelt i længere tid) af personer, som der efterfølgende ikke sker domfældelse af. Der er et helt særligt hensyn at tage til sådanne personer.

I sådanne tilfælde har den, der har været varetægtsfængslet, således krav på erstatning for den derved forvoldte skade efter retsplejelovens § 1018 a, stk. 1. Erstatning kan ydes for økonomisk skade samt for lidelse, tort, ulempe og forstyrrelse eller ødelæggelse af stilling og forhold. Erstatning for ikke-økonomisk skade udbetales som altovervejende hovedregel efter de administrativt fastsatte og årligt regulerede takster i Rigsadvokatens årlige meddelelse om erstatning i henhold til retsplejelovens kapitel 93 a. Det fremgår af Rigsadvokatens meddelelse nr. 1. af 1. januar 2015, at de takstmæssige erstatningsbeløb for ikke-økonomisk skade (tort m.v.) for perioden 1. januar 2015 til 31. december 2015 for frihedsberøvelser er 6300 kr. for det første døgn og herudover 800 kr. for hvert påbegyndt efterfølgende døgn.

5. Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten. Pkt. 1 i Rigsadvokatens udtalelse omhandler den konkrete sag, som er omtalt i den artikel, der er nævnt i spørgsmålet. Denne del af Rigsadvokatens udtalelse indeholder fortrolige oplysninger om enkeltpersoners forhold og er derfor oversendt til Retsudvalget i et bilag til besvarelsen. Justitsministeriet skal anmode om, at bilaget behandles **fortroligt**.

Rigsadvokaten har i øvrigt oplyst følgende:

”1. [...]

2. For så vidt angår den del af spørgsmålet, der omhandler en overgrænse for varetægtsfængslingers længde, skal jeg bemærke følgende:

Det fremgår af retsplejelovens § 767, stk. 1, at der for varetægtsfængslingen ved rettens kendelse skal fastsættes en frist, der skal være så kort som muligt og ikke må overstige 4 uger. Denne frist kan herefter forlænges med højst 4 uger ad gangen.

Af proportionalitetsgrundsætningen i retsplejelovens § 762, stk. 3, fremgår det endvidere, at varetægtsfængsling, herunder

fortsat varetægtsfængsling, ikke kan anvendes, hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til den ved fængslingen forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis den sigtede findes skyldig.

Herudover indeholder retsplejelovens § 768 a visse øvre grænser for den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger, som kun kan fraviges i særlige tilfælde. Det følger således af retsplejelovens § 768 a, stk. 1, at varetægtsfængsling ikke – medmindre retten finder, at der foreligger særlige omstændigheder – må overstige et tidsrum på (1) 6 måneder, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven ikke kan medføre fængsel i 6 år, eller (2) 1 år, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 6 år eller derover. Er arrestanten under 18 år, er fristerne for varetægtsfængsling henholdsvis 4 måneder og 8 måneder og kan kun fraviges, hvis der foreligger helt særlige omstændigheder, jf. § 768 a, stk. 2.

Bestemmelsen i § 768 a blev indsat i retsplejeloven ved lov nr. 493 af 17. juni 2008 (Begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger mv.) og bygger på Strafferetsplejeudvalgets overvejelser i betænkning nr. 1492/2007 om begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger.

For så vidt angår spørgsmålet om at indføre frister for varetægtsfængslingens samlede varighed bemærker et flertal af Strafferetsplejeudvalgets medlemmer, herunder Rigsadvokatens repræsentant, at der vil kunne opstå et tidspunkt, hvor varetægtsfængsling må ophæves på trods af, at fængslingsgrundlaget stadig er til stede, men at det er vanskeligt præcist at angive, hvornår dette tidspunkt indtræder. Udvalget peger i den forbindelse bl.a. på, at det kan være vanskeligt at fastsætte længden af frister, så de rummer alle situationer, der kan opstå i konkrete straffesager. Flertallet anfører også, at der navnlig i sager om alvorlig og kompliceret kriminalitet kan være et stærkt behov for varetægtsfængsling gennem længere tid, og at en maksimal overgrænse for varetægtsfængsling navnlig vil blive relevant i sager om eksempelvis grov bandekriminalitet, herunder narkotikakriminalitet med internationale forgreninger, eller drabssager med særligt tidskrævende undersøgelser. En øvre absolut tidsgrænse vil således kunne føre til løsladelse i sager, hvor fængslingsbetingelserne helt åbenbart stadig er opfyldte, jf. betænkning nr. 1492/2007, s. 140-141.

På den baggrund kunne udvalgets flertal ikke anbefale indførelse af absolutte øvre grænser for den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængslinger, men foreslog indsættelse af fravigelige frister, jf. nu retsplejelovens § 768 a, der er omtalt ovenfor.

Som det fremgår ovenfor, indebærer bestemmelsen, at der kun kan ske varetægtsfængsling ud over de fastsatte frister i retsplejeloven, hvis retten efter en konkret vurdering finder, at der foreligger særlige (eller hvis sigtede er under 18 år, helt særlige) omstændigheder. Anklagemyndigheden er meget opmærksom på de – typisk meget alvorlige og omfattende sager – hvor der kan blive spørgsmål om varetægtsfængsling ud over fristerne. Rigsadvokaten har i den forbindelse bestemt, at politikredsene i sager, hvor der fremsættes begæring om fortsat varetægtsfængsling udover tidsgrænserne i retsplejelovens § 768 a, forinden skal forelægge spørgsmålet om fængslingens opretholdelse for den regionale statsadvokat. Det fremgår af Rigsadvokatmeddelelse nr. 6/2008 om langvarige varetægtsfængslinger.

Rigsadvokaten kan fortsat tilslutte sig de synspunkter, som er anført af Strafferetsplejeudvalgets flertal om indførelse af ufravigelige øvre grænser for varetægtsfængslinger og som ligger til grund for, at der i 2008 i stedet blev indsat de nugældende fristregler i retsplejeloven.

3. Jeg skal i den forbindelse også understrege, at politiet og anklagemyndigheden er meget opmærksom på varetægtsfængslingers varighed, herunder således at en sigtet selvsagt ikke sidder varetægtsfængslet i længere tid, end der er grundlag for i den konkrete sag. Hertil kommer, at retten løbende tager stilling til spørgsmålet om fortsat varetægtsfængsling. Der vil imidlertid være sager om typisk alvorlig og/eller omfattende kriminalitet, hvor der kan blive tale om en længerevarende varetægtsfængsling, f.eks. som følge af omfattende efterforskning med tekniske undersøgelser, og indhentelse af mentalerklæringer vedrørende den mistænkte, og hvor fængslingsbetingelserne (flugtfare, gentagelsesfare eller fare for påvirkning af efterforskningen) vil være opfyldt under hele eller store dele af sagen.

Jeg kan endvidere oplyse, at Rigsadvokaten som led i politiets og anklagemyndighedens arbejde i relation til varigheden af varetægtsfængslinger, bl.a. har udviklet nye ledelsesinformationssystemer med henblik på at styrke det løbende overblik over sagerne, ligesom der er blevet gennemført et lean-projekt, som har udmøntet sig i et nyt styringskoncept for sager, hvor der er sket varetægtsfængsling. Konceptet tager sigte på at understøtte en målrettet, effektiv og konsekvent styring af fremdriften i efterforskningen i hele perioden for varetægtsfængslingen. Det nye styringskoncept er i 2013 og 2014 blevet udvalgt i alle politikredse.

Jeg har i efteråret 2014 modtaget en udtalelse fra alle politikredse om, hvilke erfaringer der er gjort i den enkelte kreds i relation til implementeringen og anvendelsen af sagsstyrings-

konceptet. De indkomne høringssvar viser bl.a., at kredsens tilgang til sagsstyringskonceptet er relativ forskellig, og der tegner sig ikke et entydigt billede af, hvordan sagsstyringskonceptet er implementeret og anvendes. Høringssvarene efterlader samtidig det indtryk, at flere kredse ganske sent er kommet i gang med at anvende konceptet, at konceptet ikke i alle kredse anvendes i fuld udstrækning, og at konceptet ikke anvendes konsekvent i alle sagstyper. Ved brev af 22. december 2014 har jeg på den baggrund bedt samtlige politikredse om i begyndelsen af 2015 på ny at vurdere implementeringen og anvendelsen af konceptet, ligesom jeg har understreget, at det er afgørende, at alle kredse har stort fokus på anvendelsen af styringskonceptet og på, at det anvendes i den tiltænkte fulde udstrækning.

Rigsadvokaten følger således nøje arbejdet med sagsstyringskonceptet i politikredsene og følger løbende op i forhold til anvendelsen og effekten af konceptet, ligesom dette indgår i statsadvokaternes løbende tilsyn og dialog med politikredsene. Jeg vil i den forbindelse om ca. ½ år foretage en fornyet høring om kredsens anvendelse af sagsstyringskonceptet.

4. For så vidt angår den del af spørgsmålet, der vedrører varetægtsfængsling med fodlænke, skal jeg bemærke følgende:

Det følger af retsplejelovens § 762, stk. 1, at en sigtet kan varetægtsfængsles, når der er begrundet mistanke om, at den pågældende har begået en lovovertrædelse, som efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover. Varetægtsfængsling kan ske, når der er bestemte grunde til at antage, at den sigtede vil unddrage sig retsforfølgningen eller fuldbyrdelsen (nr. 1), eller på fri fod vil begå ny lovovertrædelse (nr. 2) eller vil vanskeliggøre efterforskningen i sagen, navnlig ved at fjerne spor eller advare eller påvirke andre (nr. 3).

Endvidere kan der efter retsplejelovens § 762, stk. 2, ske varetægtsfængsling, når hensynet til retshåndhævelsen efter oplysningerne om forholdets grovhed skønnes at kræve, at den pågældende ikke er på fri fod.

Efter retsplejelovens § 769 kan der efter tilsvarende regler ske varetægtsfængsling efter dom under eventuel anke, eller indtil fuldbyrdelse af dommen kan iværksættes.

Den gældende ordning vedrørende fuldbyrdelse af frihedsstraf på bopælen under intensiv overvågning og kontrol ("fodlænkeordningen") indebærer, at personer, der idømmes fængselsstraf indtil 6 måneder kan få tilladelse til at afsone fængselsstraffen på bopælen med en såkaldt elektronisk fodlænke.

Fodlænkeordningen indebærer ikke, at den pågældende indespærres på bopælen, idet det tværtimod er udgangspunktet, at den pågældende skal opretholde sin tilknytning til arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet under afsoningen. Den dømte, der afsoner på bopælen med en elektronisk fodlænke, vil således bl.a. opholde sig uden for hjemmet i det tidsrum, hvor den pågældende f.eks. er på arbejde, passer sit studie, foretager indkøb mv.

Som det fremgår af ovenstående, vil en varetægtsfængsling på bopælen i overensstemmelse med den gældende fodlænkeordning ikke fysisk forhindre den sigtede i eksempelvis at flygte eller begå ny kriminalitet, jf. retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 og 2.

Varetægtsfængsling på bopælen med elektronisk fodlænke vil endvidere ikke forhindre den sigtede i at vanskeliggøre efterforskningen ved at fjerne spor eller advare eller påvirke andre, jf. retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3. En person omfattet af ordningen forudsættes som nævnt at bevæge sig uden for hjemmet i forbindelse med varetagelse af arbejde, ligesom den pågældende har adgang til at foretage telefonopkald, sende e-mails og modtage besøg i hjemmet. Varetægtsfængsling med elektronisk fodlænke vil således f.eks. ikke kunne hindre den sigtede i at kontakte eventuelle medgerningsmænd eller vidner i sagen via telefon eller gennem internettet, ligesom disse personer uhindret ville kunne besøge sigtede på bopælen.

Det er på denne baggrund Rigsadvokatens vurdering, at varetægtsfængsling med elektronisk fodlænke på bopælen i hvert fald som udgangspunkt ikke vil kunne varetage de hensyn til strafforfølgningen, som retsplejelovens § 762, stk. 1, om varetægtsfængsling har til formål at varetage.

Det er endvidere Rigsadvokatens vurdering, at det forhold, at den sigtede vil kunne opholde sig uden for bopælen i et ikke ubetydeligt antal timer ugentligt, giver anledning til overvejelser om, hvorvidt hensynet bag retshåndhævelsesarrest efter retsplejelovens § 762, stk. 2, i de pågældende sager kan anses for varetaget ved varetægtsfængsling med fodlænke. Jeg skal i den forbindelse pege på, at en af betingelserne for anvendelse af retshåndhævelsesarrest netop er, at hensynet til retshåndhævelsen skønnes at kræve, at sigtede ikke er på fri fod.”

Justitsministeriet kan henholde sig til det, som Rigsadvokaten har anført. Det vurderes på denne baggrund ikke at være behov for at tage initiativ til at foreslå en ændring af reglerne om varetægtsfængsling.